GEORGII WOLFFGANGI WEDELII, EXPERIMENTUM CURIOSUM DE...

Georg Wolfgang Wedel

Digitized by Google

Digitized by Google

I. N. I.

NOtatu dignus eſt *Tullii* locus in laudem artis medicæ *l. 1. de diuinat: cap. 7. p. m. 179.* prolatus: mirari licet, quæ ſint animaduerſa a medicis herbarum genera, quæ radicum ad morſus beſtiarum, ad oculorum morbos, ad vulnera, quorum vim, atque naturam ratio nunquam explicauit: vtilitate & ars eſt, & inuentor probatus.

Nullum illuſtrius exemplum in hunc vsque diem obtigit noſſe, quam in vulgatisſima herba, & ea contempta, COLCHICO. Eſt illa autumni præco & decus, flore apud nos roſeo, rarius albo ornata, inſtar croci, non ſine cauſa ſingulare miraculum naturæ dictum *Hieronymo Trago part. 2. Herbar. c. 76. P. 281. b.* cum vere progerminet herba, æſtate fructus, ſeu ſemen, autumno nudi flores, hyeme bulboſæ radices extuberent, inſtar ſatyrionis.

Notanter hinc illam depinxiſſe ſcribit *Anazarbæus*, ne a quoquam imprudenter pro bulbo deuoretur, illecto a pulchritudine, vel ipſa dulcedine, necem illatura, vnde & ephe-

Digitized by Google

& non lethale, ſeu non venenoſum, quod non bulboſum, ſed radice oblonga conſtans deſcribunt, ſeu iridem ſylueſtrem appellant, inpræſentiarum vero noſtrum non faciemus, ſed colchicum, ſeu vt *Senertus* recte vocat *l. VI. Prax. Ephemerum Colchicum* id eſt ipſiſſimum & ſic venenum.

Theophraſtus Ereſius l. 9. Hiſtor. Plantar. cap. 16. duo genera facit venenorum, vnum *paulatinum*, ſeu lentum, quæ certis temporibus occidere queunt, videlicet bimeſtri, trimeſtri, ſemeſtri, anno completo, nonnullum etiam biennio; Alterum *extemporaneum*, ſeu magis præſentaneum, ἕτερον γάρ τι ῥίζιον εἶναι, ὃ ἐφήμερον ἀπαλλάττει. *Radiculam quandam eſſe, quæ eodem die poſſit occidere,* ſeu καὶ τὸ ἐφήμερον φάρμακον εὑρῆσθαι, *reperiri etiam ephemeri venenum. p. m. 189.*

Hoc, vt ad *Nicandri* ductum proſequamur, deſcribit a noxa & ſymptomatibus. Ille repente, *inquit*, vritur internis ſæua prurigine labris,

Vt cui vel fici ſucco candente, vel acri
Vrticæ aut ſcyllæ perfrictum vertice corpus,
Horrendum in tenera quæ tollit carne ruborem.

Mens hæc eſt, exerere ſe aſſumpti colchici virus actiua violenta acrimonia mature in ipſis faucibus, non aliter, ac externa rubefacientia, ſalia roſiua, vel inſtar vrticæ ſtimulis, vel ipſarum cantharidum pungentibus aculeis, vt Phoenigmi, rubefacientium particulæ.

Vis præcipua exprimitur voce *ignis*, eiusdemque læſionis, ſeu vſtionis, modus vero applicationis τοῖον expreſ-

Digitized by Google

preſſus definit rem exacte. Tribuitur Medeæ hoc Colchicum, ſeu quod Medea eo in veneficiis vteretur, vt interpres ſcribit, aut ipſum prima inuenerit.

Cum vero naphtham alias hoc Μηδείας ἔλαιον nominarint Græci, *Medeæ oleum*, & hoc καυςικὸν ſit, flammam facile concipiens & exurens, inde videtur deceptus vel perſuaſus *Scholiaſtes*, & hoc ipſum arbitratus fuit ſignificari; imo & iuxta quosdam compoſitum ab eadem fabricatum, cum tamen neutiquam ſit compoſitum, ſed ſimplex, petrolei alias nomine gaudens.

Neque enim *Nicander* exponit, præterquam venena ſimplicia, eorumque remedia, ſeu alexipharmaca. Sufficit hoc potentiale cauſticum eſſe, & vrens, ſic ipſo hauſtu ſe ſtatim exerens.

Pergit hinc, & quid vlterius deorſum progreſſum efficiat, vel operetur, exponere pergit (1) grauitatem circa ſtomachum inſidere, ſeu ſtrangulet, ſeu angat, (2) ructare, (3) trahere ſeu vlcerare: λοιγεῖ συρμῷ, iuxta interpretem τῇ ζέσει καὶ καύσει, *feruore & vſtione*, cum vomitu, fecibus inſtar loturæ carnis ſecedentibus, quod alias in fluxu hepatico fieri aſſolet, & quibusdam inflammati hepatis hoc loco argumentum ſtatuitur.

Hæc omnia arguunt acrimoniam, quam alias καυςικὰ φάρμακα *roſiua cauſtica* venena ſolent inferre, quod primo intuitu & examine vix credi poſſent, inprimis cum ſapor colchici guſtatu dulcis deprehendatur; vnde & hoc nomine mirandæ naturæ æſtimandum ſit non immerito.

Et ne dubium vllum ſuperſit, etiam remedium teſtimonium præbet locupletiſſimum. Vti enim acrimoniam ſummam cantharidum vnicum lac coercet & extemplo

corri-

Digitized by Google

corrigit, quod probatiſſimum nouimus, tum ipſum natiuum, ſimpliciſſimum, tum arte factum, emulſionum ſeminum quatuor frigidorum maiorum exemplo. Illud & ipſe *Nicander loco citato* commendat, & omnino ad mitigandos dolores, & ardores reſtinguendos optime adhibetur. Nec dubium eſt, quin non ſolum bibi, ſed etiam per clyſterem iniici eodem ſcopo poſſit, ſicut in dyſenteriis quoque a medicis applicetur. Probauit lac potum *Braſſauolus* ipſe, & præſertim bubulum, quod tam præſenti ope ſcribitur his, qui Colchicum biberunt, mederi, vt vbi adſit, nullum aliud efficacius remedium quærere oporteat.

Eſt & hoc memorabile, quod *Nicander* vna commendat ad eundem vſum etiam polygonum, a Græcis dictum, a Romanis, ſeu *Celſo* præſertim ipſo, ſanguinalis audit; quod & fluentem aluum ſiſtit, & hæmorrhagias, & ſtomachi ardores refrigerat, & internis partibus colchico debilitatis robur addit. Reliqua ab eodem tacta attingere non opus eſt.

Illud vero ſine dubio certum & nullatenus negandum eſt, rectiſſime aſſeri vnanimi veterum aſſenſu de colchico dicta, venenum deleterium. Et ne deſit exemplum, *B. Ludouici*, olim Archiater & Collega noſter in Aula Gothana, ſequentia verba ſuapte manu in Pharmacopœam *Schrœteri* inſcripſit, quod cuiuis oſtendere poſſumus: Svvinfurti ſeruo ruſtico robuſto data (a filiis Dn. H.) radix vnica Colchici rec. validisſime & ad necem vſque purgauit.

Aliud exemplum refert *Iohannes Agricola Ammonius, Medicina Herbar. l. 1. p. m. 90.* vbi, obuerſatur, inquit animo meo *Iohan. Pollio* Medicus Chremeſinus, qui mihi ſemel

Digitized by Google

mel atque iterum duorum puerorum hiſtoriam recenſendo renouauit, qui cum per luſum in prato, non procul a ſua patria, Colchicum hoc Ephemerum deuoraſſent, ambo perierunt miſerabiliter atque extincti ſunt.

Vtut vero apud pleroſque dubium adhuc ſit, quidnam ſit ephemerum illud, ſeu benignum, & innoxium, ſeu malignum & lethale, parum abeſt, quin laudandus ſit *Anguillara*, qui *libro de ſimplicibus* de eo ſcribit: Non ſo quello, che ſia, onde il laſcieremo per hora.

Vti vero colchicum inter venena, hermodactylus inter medicamenta, Ephemerum inter media numeratur communiter, quæ tria inprimis enumerat *Renodæus*; ita noſtri ſcopi eſt potiſſimum ſolum de Colchico diſquirere, de reliquis ſaltim ſecundario; omnino cauendum tamen, ne temere confundantur. Ita celebratur quidem hermodactylus pro remedio purgante ſpecifico antipodagrico, quod præcipue ſua experientia propria dilaudat *Petrus Bayerus*, & hinc alii partim in pilulis, partim in alia forma, etiam ipſius decocti, quod vel intra triduum curet affectum, ſed, vt diximus, non pro hermodactylo vero & innoxio, primitus, vt nobis videtur, a *Paulo Æginęta* memorato, ſubſtituendum eſt colchicum.

Vtut enim ſint, qui experimentum fecere etiam in colchico noſtro aſſumendo, in morbis quoque a faſcino, vbi vomitum excitauit aſſumptum, attamen non temere & promiſcue id tentandum vel imitandum eſt, latet enim & hic ſæpe anguis in herba, & virus pro virtute exerere ſatagit.

Non tacendum tamen, eſſe quoque, qui noſtras minus venenatum æſtiment, vti contra ea hermodactylum ſunt, qui

qui non pro radice habent, ſed pro fructu arboris, & ex Ægypto illum arceſſunt, quo de *Pometus* legi meretur. Et contra ea ipſummet hermodactylum parum æſtimant alii, ac vilipendunt potius, præferentes potius longe gialapam, vel alia vſitatiora officinalia, & magis claſſica; adde & efficacia, & ſic longe præferenda, quo de *B. Rolfincius* conſuli & euolui poteſt in *tractatu de purgantibus vegetabilibus Sect. VII. Artic. II. c. 1. p. 232.*

Quod vero veteres nihilominus bulbum hunc non parum, ſed maximi æſtimarint, vel ex illo colligere par eſt, quod non tam bulbum agreſtem nominarunt, quam elogio & teſtimonio *L. Apuleii* HIEROBVLBVM, bulbum ſanctum, vel ſacrum. Idque non tam pro magno, vti os ſacrum alias, & auri ſacram famem indigitarunt, vel morbum ſacrum, ſed alio potius venerando nomine, pro diuino, auguſto, ſancto magis. Quamuis enim & bulbi magni ſatis ſint & dentur; id tamen quoad molem de hierobulbo hoc noſtro non valet.

Et quamuis de interni vſus virtutibus parum de eo prædicetur, neque hiſce tamen deſtituitur, ſed ad articulorum dolorem commendatur, & quem tollat, in cataplaſma cum ſeuo caprino, & oleo cyprino mixtus ac piſtus. Si item lentigines habeant mulieres in facie, & cum lomento lupinaceo commiſceatur herbæ hieribulbi radix, & facies eodem lauetur, lentigines ſtatim purgare ſcribit idem *L. Apuleius, loco citato.*

Atque ſic manuducimur ad alteram Thematis noſtri partem:

II. COLCHICVM ALEXIPHARMACVM.

Seu: vbi virus, ibi virtus. Hic vero ampliſſimus ſe aperit

Digitized by Google

campus, dicendi de inuentione & origine hac elogii. Poſt, quam ſuperiori ſeculo MDCLXVII. diuino fato in vrbem Gothanam vocati eſſemus, auſpiciis Diui ERNESTI PII, immortalis memoriæ, ſequenti anno poſt ſtrages dyſenterica ſæuire incipiebat, qua minimum nobis curandi incumbebant quadringenti homines, decumbentes malignitate inſigniſſima, cum petechiis, deliriis, faucium inflammatione; pluribus in vna domo, imo hypocauſto, vel camera verſantibus, & ſic inuiſendis quotidie, per menſes duos & vltra.

Dum præſeruationi ſtudendum eſſet, caſu fortuito, vel nutu potius diuino, ex bibliotheca Ducali nobis offerebatur liber, quem vſque in hunc ipſum annum non potuimus impetrare denuo, niſi ante menſem circiter. Hic erat ſequens: Exercitatio Antiloemica, *das iſt, kurzes Bedencken wegen der allgemeinen graſſirenden Seuche auff das 1637. Jahr, mit etlichen Arcanen, und verborgenen Experimenten, durch* Caſparum Amthor, Medicinæ Licentiatum. Vbi cum plagula quarta de amuletis dixiſſet, & lappam maiorem, iridem Florentinam, valerianam & chelidoniam maiorem nominaſſet appendendam, ita infit: *Allhier muß ich eine Hiſtorie erzehlen: Ich reiſete einsmahls in wichtigen Geſchæfften* die Michaelis *nach Culmbach. Als ich zwiſchen eilff und zwœlff bald daſelbſt angelanget, begegnete mir unterwegens ein alter Bauer mit einem Karſt, den fragte ich, woher des Landes, er ſagte hier hætte er etwas von Wurzeln backen müſſen ſeinem Junckern, welcher in Vngarn lange gedienet, der hielte ſo viel darauff, dann unter ſeine Soldaten offt die Peſt kommen, allein er hætte zum* Amulet *nichts anders gebraucht, als dieſe Wurzel,*

zel, und wære ſicher davon kommen. Ia er, als ein alter Mann, wüſte ſelbſt, daß uff allen Dörffern umb und umb geſtorben, allein in dieſes Dorff wære es nicht kommen, dann kein Bauer wære, er trüge es am Halſe: dagegen wære es ihnen hart verboten, niemand ſolches zu ſagen. Ich beſchamete ihn, weil ich dieſe Wurzel ſchon kannte, daß er mir doch die Zeit ſolche zu graben ſagen mœchte, da nennete er mir den Tag im Iahr, und auch die Stund, und den modum. *Die Wurzel aber war das* Colchicum, *welches* Dioſcorides *vor überaus gifftig helt, und iedermann innerlich davor warnet; Ich aber habe es nicht allein als ein* amulet *gebraucht, ſondern auch mit groſſen Nutzen herrlich und probirt befunden, in* dyſenteria maligna, *auch innerlich* caute *gebraucht. Die Türcken pflegen die Blüte in Wein zu beizen, wenn ſie einen ſtarr voll machen wollen, davon wird mancher ſo toll, daß er in* ecſtaſin *darüber fellt.*

Ab illo ipſo tempore, laudata eadem experientia inducti, fidem habentes teſtimonio tam ſincero, candido & ſimplici, appendere cepimus in hunc vſque diem radicem hanc, & optimo quidem cum ſucceſſu.

Et tanto quidem magis verum id deprehendimus, quod tertia pars hominum moriatur febri, toto enim die, ex improuiſo, abripi videmus etiam citra ſtragem publicam, & ſine contage, propria vel quaſi culpa ſaniſſimos viſos hos illos. Adeoque, quod quisque vitet, nunquam homini ſatis cautum eſt in horas, quod ſcribit *Horatius l. 2. Carm. od. 13.* ſed improuiſa lethi vis rapuit, rapietque gentes.

Non itaque ſolum in morbis epidemiis, peſte, dyſenteria, febribus malignis graſſantibus, variolis, morbillis, & ſimilibus conſultum eſt proſpicere vnumquemque ſuo corpori, cum domeſtica cura, tum indiuiduali; Sed reuera Febris omnino eſt morbus vniuerſalis, quod experimur ſingulis annis. Satius vero eſt, cautionem adhibere,& hoc ipſo alexipharmaco genuino.

Cum ante aliquot annos in vrbe Hamburgenſi graſſaretur peſtis, Illuſtris Magiſtratus a Facultate Medica noſtra deſiderabat duos medicos peſtilentiales, quos illuc commendabamus, diuinæ tutelæ commisſos, & hoc amuletum ipſis appendendum ſuadebamus. Bene geſta re liberata vrbe redibant ſalui vtrique & incolumes.

Graſſantibus variolis idem deprehendimus, data eſſentia præſeruatiua interne, & amuleto hocce munito corpore, vel non correpti ſunt quamplures, vel leuius affecti, felicius euaſere; quod in vicinia quoque innotuit ſatis, & non ſemel ſic proſpectum eſt, quibus id curæ fuit. Hinc operæ pretium omnino eſt; & intereſt reipublicæ, vt recipiatur Senatus Conſulto & Decreto publico radix Colchici hæc laudatisſima inter officinales radices, in hunc vſque diem contempta, neglecta, ignorata, imo damnata.

Et ſane vel hoc nomine publicandum hoc leuidenſe ſchediaſma decreuimus, vt cuiuis volenti innoteſcat, & in vſum non contemnendum cedere poſſit hic hierobulbus, diuina hæc radix, nec amplius obſcura maneat.

Nihil nobis quicquam occurrit dubii, niſi hoc vnicum oppoſitum, ſuperſtitionem ſapere hoc remedium, neque hinc cum conſcientia Chriſtiana poſſe applicari, vel in vſum cedere communem, inprimis in magnatibus. In

Digitized by Google

hoc caſu communi nemo homo excipitur. Vnusquisque obiectus & ſubiectus eſt huic periculo, morbo & morti. Et experientia laudata, & iam publicata, tam ſimplex, tam vera & inculpata eſt, vt ſibi relicta obuia probari queat, vel ſaltim in experimentum denuo cedere innoxie.

Verum eſt, manetque omnino, vnam experientiam plus valere, quam centum rationes, vnamque præſeruationem certiorem, quam centum curationes incertas, vbi ſemel iam Veſuuianus febrilis ignis ſpiritus, humores, ſanguinem, poros, partes ſolidas, vniuerſum corpus occupauit.

Et ſic omnino venena quælibet poſſunt & debent concipi, neque abſurdum eſt, poſſe diuerſo reſpectu & venena principiis hiſce vitalibus corporis humani inferre cladem, quod toto die experiuntur miſeri homunciones, & viciſſim, vel colchici noſtri exemplo, iisdem proſpicere, & contra ire viciſſim, quod a neceſſario ſaltim confirmabimus, & a facili.

Illud niſi obſeruemus, vnusquisque periculo huic morbi & mortis eſt expoſitus, & damno ſuo experiri poteſt voto maturius & certius, quod nolebat. Hoc vero & tutisſimum, & innoxium, &, vt diximus, facillimum eſt. Facillimum, inquam, eſt experimentum, imo expertiſſimum, niſi velimus hominibus boni moris, candidis & Chriſtianis fidem fruſtra denegare. Abſit, vt ſuperſtitionem vel præſumere, vel iungere velimus, vel miſcere verba herbis, vel ſigna, vel fictos characteres, vel minimum quicquam ſuſpicionis alterius.

In herbis magna latet virtus ſine dubio, quam ſi vllo experimento deprehendere, vel patefacere posſimus, lau-

Digitized by Google

danda potius eſt, quam occultanda, quod ſummi numinis gratia emineat, & eniteat. Perinde vero nobis fuerit, vt de eo quoque quid balbutire ſuſtineamus, an hac ipſa applicatione & contactu externo corporis viui & qualem ſaluberrimum tranſpiratum procuremus, an moderamen ſalutare ſpirituum vitalium & animalium iuuemus, an motum turbatum præcaueamus, quæ omnia & ſingula præſtare poſſe colchicum confidimus. Ita enim ſaltim qualitatis occultæ, id eſt, ſenſibus a priori non obuiæ, nomen deuitare licuerit. Sufficit turpius eiici, quam non admitti etiam hoſticam febrim.

Et ſic rectius longe fecerimus, quam apud *Camerarium* impoſtores quosdam plebi ſæuiente in peſte colchicum pro antidoto vendidiſſe refertur, quam radicem idem autumno amaram deprehendit. Sed iam innuimus, ſatius eſſe ab interno vſu abſtinere, licet ab *Amthore* caute in dyſenteria maligna ſe vſum relatum ſuperius ſit.

Nec alia probata ſatis amuleta, ab amoliendo dicta, dari ignotum eſt, qualem olim iam radicem telephii recentem in hæmorrhoidibus cœcis, dolentibus & extuberantibus, ad *B. Thomam Bartholinum* meminimus, & coniunctim pro ſacculo, ſuffitu, fotu ſequentia præſcribimus: ℞. *rad. ſcrophul. teleph. rec. chelid. min. cynogloſſ.* ā. ʒiii. *herb. verbaſc.* mi. *linar. c. tot.* mii. *parid. hyoſc.* ā. mß. *fl. verbaſc. pap. rh. ocul. pop.* ā. pii. *maſtich.* g. *anim.* ā. ʒiß. *croc.* ʒß. Conc. cont. gr. m. D. in Charta. *S. zertheilende Lind-Species.*

Neque opus eſt ſelectu vlteriori quoad radicem. Vt ut enim plures differentiæ & ſpecies variæ recenſeantur apud *Laurembergium in appar. plantar. de bulboſis*, non

attinet

Digitized by Google

attinet tamen aliud eligere, quam flore rubro communi, vt diximus, rarius enim eſt album, neque id negligendum.

Relinquimus etiam vnicuique ſuam libertatem in ratiocinando vlterius de modo agendi, an venena magnetice attrahant malignitatem, & ſic auertant, an fermentum peregrinum cohibeant, illigent, imbibant, rarefactioni fixitudinem inferant. Hactenus, an boues veſcantur colchico, vel id ipſum auerſentur, quod videtur, & non nemo certo aſſeruit, reſcire nondum potuimus. Sufficit apud Græcos virus exploratum asſignari, a Germanis, quod nos iam facimus, virtutem, ſanisſimos non excluſos a periculo, præſeruari tamen poſſe, & ex improuiſo correptos facillime & frequentisſime mori.

Quemadmodum vero ſolemne eſt apud medicos ſpectare ſimplicia & compoſita; ita idem & in venenis & medicamentis valet ac verum eſt. Tale additum tali reddit illud magis tale, vtrobique & hæc ſe inuicem poſſunt illuſtrare quoque apprime. Liceat nobis colchico vti, eoque vt alexipharmaco, idque conferre & combinare ſe inuicem cum alio amuleto, non veneno, ſed bezoardico, vno verbo, PLANTAGINE.

Et hæc itidem experimento nota eſt, alibi quantumuis a nobis iam tacta. Antidotus eſt ſingularis veneni buſonis. Sicuti vero hic locus eſt magis congener & aptisſimus, vno intuitu hæc conferre, & optime nota facere, & cum aliis communicare, quorum intereſt: ita aliunde vix alius id repetierit, cui magis gratum erit hoc loco vna ſtatim fidelia duos, quod aiunt, dealbari parietes.

Vtque

Digitized by Google

Vtque ſtatim intentio noſtra pateſiat & exprimatur, ab aliquot iam annis ſoliti ſumus ſtudio combinare pro amuleto ſymbolico & magis confirmato, probatoque, radicem colchici noſtri & plantaginis maioris, arnogloſſam vocamus, idque ex ſequentibus experimentis.

Enimuero iam a *Deſiderio Eraſmo Roterodamenſi, in Colloquiis notiſſimis*, omnium manibus tritis, *colloqu. de amicitia inſcripto p.m. 426.* Accepi, *inquit*, ab iis, qui ſpectarunt, ſimile disſidium eſſe araneo cum bufonibus, (ac retulerat intercedere cum ſerpente); ſed bufonem ictum ſibi plantagine mederi. Confirmat hoc fabula, vt vocat, Britannica, de monacho, cui bufo dormienti os obſederat, ab araneo vero poſt tertium ictum interfecto hoſte liberatio contigerit. Vbi in commentario additur, monachum alium ſcilicet huius rei experimentum cum plantagine vidiſſe, & extirpata radicitus herba ſalutari, mortuo bufone, inde compertum habuiſſe, plantaginem contra venena, & venenatorum ictus multum facere.

Alter teſtis oculatus eſt *Ioachimus Tanckius* Med. Doctor & Profeſſor Lipſienſis, qui MDCX. in *præfatione promptuario Alchimiæ præfixa p. 22.* hiſtoriam conſimilem recenſet: *Es trägt ſich einsmahls zu, daß in einem Dorff, ſo nicht gar weit von Leipzig gelegen, ich verreiſet, und wie ich neben denen, ſo bey mir waren, die Kirche beſehen wolte, begiebt ſichs, daß eine groſſe Kræte zu der Kirchthür hüpffen und eilen wolte. Wie ich ſolches geſehen, ſtehen wir ein wenig ſtille anzuſchauen, wo ſie hinaus wolte. Wie ſie nun gleich unter die Kirchthür kommen, läſt ſich eine groſſe Spinne von oben herunter, ſo über der Thür ihre Wohnung angeſchlagen, und ihr Gebäude aufgerichtet, und*

und fæhret geſchvvind auff die Kræte, ſticht dieſelbe, daß ſie darüber einen hellen Pfiff thut. Wie der Stich geſchehen, fæhrt die Spinne geſchvvind in die Hœhe, in ihr Hauß, alsbald læufft die Kræte auff, und geſchvvillet, vvendet ſich doch um, und kreucht gar unvermœglich zurück, ohngefehr ſechs Schritte von der Kirchthür zu einem Kræutlein, auff deutſch Wegebreit, Lateiniſch plantago *genannt, von den Blættern iſſet ſie, und vvird darauff alsbald geſund, und die Geſchvvulſt ihres Leibes ſetzet ſich, daß nichts daran zu ſpüren gevveſen. Sie machet ſich zum andernmahl auff und hüpffet vvieder fort zur Kirchthür: vvie ſie dahin kompt, læſſet ſich die Spinne gar geſchvvind vvieder herunter, und ſticht ſie abermahl, ſie thut vvieder einen hellen Pfiff, læufft abermahl dick auff, und macht ſich vvieder zum vorigen Kræutlein Wegebreit. Wie ſie abermahl davon gegeſſen, geneſet ſie, und vvird geſund. Sie læſſet auch zum dritten mahl nicht ab, vvill noch in die Kirche hinein, und hüpffet vvieder ſtracks zu der Kirchthür. Wie ich diß neben dem* Paſtore *und andern Gefæhrten geſehen, ſchneide und reiſſe ich das Kraut vveg, und verſcharre die Wurzel. Wie nun die Kræte zum drittenmahl in die Thür kompt, iſt vvieder die Spinne geſchvvind verhanden, und ſticht ſie, die Kræte thut vvieder einen hellen Pfiff, læufft auff, und eilet zurück zum Kraut Wegebreit; vvie ſie aber ſolches nicht findet, ſtehet ſie ſtille, læufft ſehr dicke auff; thut helle Pfiffe, übervvirfft ſich, und ſtirbt.*

Tertium exemplum laudat *Helmontius*, quod in *Tumulo peſtis p.m. 886.* ſequentibus verbis exprimit: Enimuero Domina de Rommersvvale Toparcha in Eechoue, no-

 bilis

bilis, affinis & proba matrona, mihi in candore retulit, ſe quondam toto pomeridie ſpectaſſe duellum araneæ & bufonis. Hic enim, dum ſe ſuperne ab aranea deſcendente ictum ſentiret, & capite confeſtim ſe intumeſcere: confugit ad herbam, quam lambebat: ac celerrime curatus, detumuit, vnde iteratam pugnam aggreſſus, iterato quoque ictus fuit in capite, & ad eandem herbam properauit. Idque dum iam tertio accidiſſet, ſpectatrix, tædio affecta, plantam cultro excidit, (erat autem plantago anguſtifolia) dumque eo quarta vice bubo rediret, nec iſtam herbam reperit, celerrime totus intumuit, & terrore percuſſus, mox obiit. Hactenus *Helmontius*. Et quidem cauſam mortis & exitum bufonis non tam refert in antidoti efficaciam, quam tamen bufo expertus erat, tribus diſtinctis vicibus ac experimentis, quam in metus & triſtitiæ & terroris ideam, conceptam vnice.

Aſt hæc ratio vix ſatiat animum, ſciendi auidum, inprimis cum minus conceſſæ hypotheſi innitatur: Rectius forſan ſtatuerimus, acrimoniam veneni araneæ fermentifici, illatam per morſum bufoni, a comeſta plantagine infractam, mitigatam & retuſam, ne vitalia principia potuerit deſtruere, ſed illa ſic illibata manſiſſe; ductu naturæ occulto, bufoni inſinuata.

Seorſim vero vires plantaginis & vſum dictis iungere poſſumus in peſte. Hanc enim vim egregiam plerique experti ſunt in lue peſtilenti, teſte *Ioh. Agricola l. c. medic. herbar. pag. 192.* in qua ſæpe tam inſigne de ſe hoc ſimplex ſpecimen præbuit, quibuscunque adminiſtraretur modis, quantum non aliud vllum.

Confirmat idem experimentum *Monauius in Conſiliis Crato-*

Cratonis a Scholzio collectis, Epiſtol. 248. fol. m. 403: vbi a Chirurgo aulico Seniore Cæſareo arcani loco ſecum communicatum refert, ſe in multis peſtilentialibus conſtitutionibus fuiſſe, & ſua manu infectos plurimos tractaſſe, ſemper tamen a contagione immunem permanſiſſe, quod ſecum geſtauerit radicem plantaginis maioris, ſacculo incluſam, & cum filo regioni cordis adaptatam. Vt res celetur, pulueris lauendulæ aliquid admiſcere ſolitum, & hinc inde diſtribuere. Ex quo idem repetit *Camerarius Sylloge memorabilium, Cent. 3. Hiſt. 34. p. 1.7.*

His itaque experimentis & rationibus ſufficientibus inducti ſtatuimus, ante aliquot iam annos iungere has duas radices, & combinatas appendere pro eodem ſcopo. Indidimus quoque nomen remedio: arcanum duplicatum catholicum, ſeu alexipharmacum, quod iam nominauimus, ſed ſtudio repetimus, peſtis, febrium ardentium, malignarum, variolarum, morbillorum, purpuræ, ſimplicis, puerperarum, dyſenteriæ, & ſimilium; ita vt vel non corripiant ægros, vel minori copia, minori moleſtia & periculo: etiamſi etiam renuant ipſamet medicamenta alia ordinaria, quod ſæpius obſeruauimus.

In Arthritide laborantibus Colchici radicem vtilem eſſe confirmat Raius, ex *Trago*, & ſe aliqua ex parte expertum, ſed tum, cum forinſecus imponitur, *Hiſtor. Plantar. l. 21. c. 13. p. 1172.*

Nec dubitauimus publicitus vniuerſo cum orbe idem iam communicare, pro cuiusuis hominis vſu vniuerſali, & indiuiduali, citra vllum lucrum priuatum. Præcipue vero in gloriam diuini nominis, qui herbarum hunc vſum incognitum, pro ſumma & infinita ſua miſericordia & ſapien-

Digitized by Google

tia, condidit, pro quo æternas infinitasque eidem agimus & debemus gratias. Præſentem monſtrat quælibet herba DEVM.

Duo ad vitam longam ſunt neceſſaria vnicuique homini, præter preces, numini ſupremo deuotas, & præcipue magnatibus ipſis: PRIMVM DIÆTA BONA, vitando noxia, & moderationem cordi habendo in rebus dictis ſex non naturalibus: aere, cibo & potu, ſomno & vigiliis, motu & quiete, excretis & retentis, & animi pathematibus. DEINDE præſeruando corpus a febribus, præſertim continuis.

Hæc vero præſeruatio, bono cum DEO, eiusque benedictione, vnice conſiſtit & obtineri poteſt in arcano hoc laudato, & a nobis nemini amplius inuiſo vel occultato, duplicato catholico, qui vnicuique animitus apprecamur benedictionem diuinam.

SOLI DEO GLORIA!

Digitized by Google